

A JOHANNITA REND MAGYAR LOVAGJAI 1854—1987 Ordinis Sancti Iohannis in Hungaria Thesaurus ac Corpus

(A *Johannita Rend* kiadása, Genf, 1987. 726 o.)

A közelmúltban a nemzetközileg elismert, kiemelkedő szakember, dr. Vajay Szabolcs tollából nagyszerű történeti segédtudományi munka látott napvilágot. A Svájcban megjelent könyvet magyarul publikálták, az idegen olvasókat latin nyelvű fejezet-, részlet-címek segítik.

Bár a kötet elsősorban a rendjel- és kitüntetés-tan (falerisztika) tárgykörébe tartozik, rendkívül gazdag genealógiai, heraldikai, arheológiai, történeti ikonográfiai stb. anyagot is tartalmaz. A szerző jeles művel gazdagította a magyar történeti irodalmat: a nagymúltú nemzetközi lovagrend, a Johannita Rend magyar tagjainak részletes bemutatásán túl alapvető ismertetést ad azok családjairól, értékeli a magyar nemesség történetét. A munka sokrétű forrása a magyarországi protestáns elit megismerésének.

Az előszót Fáy Gedeon, a Johannita Rend Magyar Tagozatának Kommandátora írta. Ezt követi az „Elmélkedés” című részben Ravasz László református püspök igehirdetése 1927-ből.

A szerző bevezetésében összegzi a témával kapcsolatos kutatási céljait, elveit. Kezdetben csak régi nemesi családok tagjai lehettek a Johannita Rend tagjai. 1952-től azonban, más lovagrendekhez hasonlóan, arra érdemes polgári származású személyek is tagokká lehettek. A polgári családokra vonatkozó magyarországi szakirodalom rendkívül szegényes. A kötetet ezért szerzője egyben „egy magyar polgári társadalomtörténet első adatfeldolgozó kísérleteként” határozta meg.

„A magyar társadalom történetének vázlat” című fejezetben Vajay Szabolcs összefoglalja a magyar nemesség történetét, illetve a nemességgel kapcsolatos főbb kérdéseket a legrégibb időktől az 1940-es évek végéig.

„A Szent János Lovagrend története Magyarországon” című rész kronológia, 1113-tól 1987-ig tartalmazza a Rend magyarországi történetének főbb eseményeit. Ez az összeállítás figyelemmel kíséri a Rend egésze történetének legalapvetőbb dátumait is.

A kötet legfontosabb része „A magyar Johanniták adattára”. Itt olvashatók a Johannita Rend 1854—1987 közötti magyar tagjaira és családjukra vonatkozó részletes adalékok.

A legfontosabb életrajzi adatokon túl

a könyv közli a rendtagok kitüntéseit, társadalmi állásukkal, a nemességigazolással, névváltoztatással stb. stb. kapcsolatos adalékokat, s természetesen azt, hogy az illető mikortól volt tag a Johannita Rendben, milyen lovagi csoportba tartozik (kommendátor, jogi lovag, tiszteleti lovag) stb.

A kötetben közismert személyiségeken túl megtalálhatók a magyar közéletben, a gazdaságban, a diplomácia, a hadügy, a tudományok stb. területén szerepet játszott személyek is.

Ennek a résznek adatai napjainkig terjednek. Szerepelnek a Rend ma élő tagjai is.

A rendkívül széles adatbázisra épülő kutatás ellenére bizonyos esetekben hiányok tapasztalhatók. Ezek összegzésére a szerző „Hiánytárt” állított össze — példamutató lehet ebben történeiszteink számára. Itt összegzi azt a néhány személyi- és heraldikai kérdést, amit nem sikerült kiderítenie. Nagyobb hiány van viszont a történeti ikonográfiai anyag területén. 142 elhunyt lovag fényképét, ábrázolását eddig nem sikerült megtalálni. Ezeket — a tartalmilag minimális — hiányokat, a kötet esetleges bővített, javított kiadása esetén fontosnak találná pótolni.

Az Adattár 222 családból jött 353 Johannita lovag adatait összegezi. Ósi nemesi családok sarjain túl újabb familiák is megtalálhatók közöttük, kisebbrészt polgári családok is.

A szerző részletesen közli a műben felhasznált hazai és külföldi szakirodalmat. A lehetőségek szerinti teljességre törekedett, a jegyzék 496 művet sorol fel. Ezt rövidítésjegyzék követi.

Módszertani szempontból is igen érdekes a „Forrásfelhasználás” című rész. E szakaszban a szerző a könyvészetben jelzett forrásműveken végigmenve részletesen bemutatja, hogy az adott művekben hol találhatók az egyes családokra vonatkozó adatok.

A Rend magyar tagjait különböző áttekintő táblázatok segítségével is tanulmányozhatjuk.

A kötetben XXVII. fekete-fehér táblán 209 címer található, ezek Kolozsvári Kiss Lászlóné Tompos Lilla rajzai. A 204 család által használt 209 címer közül 36 volt 1526 előtti ősi címer, vagy adomány, 123-at adományoztak 1527—1918 között. 37 címet az erdélyi fejedelmek adományoztak az 1556—1690 közötti időben. A címerek közül 13 külföldi adományozás.

A Függelékben elsődlegesen olyan adatok